

Valsts valodas centra darbs: paveiktais un vēl veicamais

Māris Baltiņš

Valsts valodas centrs

13.12.2023.

ĪSA VĒSTURE

Valsts valodas centrs (VVC) dibināts 1992. gadā, lai nodrošinātu Valodu likuma izpildi.

Kopš 1993. gada valsts pārvaldes iestāde Tieslietu ministrijas pārraudzībā.

Valsts valodas likuma 26.pants. (1) Šā likuma ievērošanu Latvijas Republikā pārrauga Valsts valodas centrs. (2) Valsts valodas centrs ir Tieslietu ministrijas pārraudzībā, tā nolikumu apstiprina Ministru kabinets.

Valsts valodas centra nolikums (MK noteikumi Nr. 550) apstiprināts 2020. gada 2. septembrī.

Centra funkcijas

- 3.1. aizsargāt valsts valodas lietotāju tiesības un intereses;
- 3.2. uzraudzīt normatīvo aktu ievērošanu valsts valodas lietošanas jomā;
- 3.3. sekmēt latviešu valodas kultūrvides sakārtošanu, īpaši veicinot valstij raksturīgo vietvārdu atjaunošanu un aizsardzību;
- 3.4. veicināt latviešu valodas pilnvērtīgu funkcionēšanu Eiropas Savienības institūcijās;
- 3.5. nodrošināt Latvijas Republikai saistošo starptautisko līgumu, kā arī Eiropas Savienības institūciju un starptautisko organizāciju izdoto tiesību aktu vai citu dokumentu oficiālos tulkojumus latviešu valodā, Latvijas Republikas tiesību aktu tulkojumus Eiropas Savienības dalībvalstu valodās un minēto tulkojumu vispārēju pieejamību;
- 3.6. veicināt vienotas, latviešu valodas normām atbilstošas terminoloģijas lietošanu tiesību aktos un citos dokumentos.

Valodas kontroles departamenta rezultatīvie rādītāji

Programmas (apakšprogrammas) numurs un nosaukums	Rezultāts	Rādītāja nosaukums	2021. gads	2022. gads	2023. gads*
09.01.00 Valsts valodas aizsardzība	Veikta valsts valodas lietojuma uzraudzība	Veiktas valsts valodas lietojuma pārbaudes (skaits)	2255	2451	2620
09.01.00 Valsts valodas aizsardzība	Veikta valsts valodas lietojuma uzraudzība	Piesaistīti un atbilstoši sagatavoti Valsts valodas centra sabiedriskie palīgi (skaits)	15	15	15 (+4)
09.01.00 Valsts valodas aizsardzība	Veikta valsts valodas lietojuma uzraudzība	Sniegtas konsultācijas par valsts valodas lietošanu reglamentējošo normatīvo aktu prasībām (skaits)	1180	1169	972

Konstatētie administratīvie pārkāpumi

Administratīvo pārkāpumu procesi	2021	2022	2023*
Uzsākti administratīvo pārkāpumu procesi	531	670	804
Izbeigti administratīvo pārkāpumu procesi	13	7	6
Lēmumi par soda piemērošanu	517	662	742
Piemērots brīdinājums	120	98	81
Piemērots naudas sods	397	564	661
Piemērotie naudas sodi (eiro)	40 150	60 620	59 400
Samaksātie naudas sodi (eiro)	38 335	55 376	44 985
Pārsūdzēts lēmums par soda piemērošanu	12	15	19
Ierosināta tiesvedība	6	5	9
Tiesas atcelti lēmumi		1	

Terminoloģijas un tiesību aktu tulkošanas departamenta veikums

	2021.	2022.	2023. (uz 1. dec.)	Kopā
Starptautisko tiesību aktu tulkojumi (6500 gadā)	6638,7	6203,4	4220,8	17 062 st. lp.
Latvijas Republikas tiesību aktu tulkojumi (4000 gadā)	4059,6	4758,2	4397,1	13 214,9 st. lp.
t. sk. Moneyval tulkojumi (1600 gadā)	1609,5	1739,7	1524,3	4 873,5 st. lp.
Izskatīto un precizēto terminu šķirķļu skaits (vismaz 4000)	6778	5980	4530	17 288
Pēc pieprasījuma sniegt konsultācijas par terminoloģijas jautājumiem valsts un ES institūcijām, juridiskām personām un citiem interesentiem, sniegt konsultācijas par latgaliešu rakstu valodas gramatikas un pareizrakstības normām (vismaz 400 valodas vienības)	1569	5216	7047	13 832

Centram deleģētie uzdevumi VVPP I

Attīstība un drošumspēja

1.2. Attīstīt akadēmisko latviešu valodu, latviešu terminoloģiju un terminradi kā zinātniskās darbības daļu (sadarbībā ar LZA TK, tai skaitā konsultācijas terminoloģijas jautājumos un terminoloģijas portāla papildināšana);

1.3. Atbalstīt un nostiprināt latgaliešu rakstu valodu (nodrošināta Latgaliešu rakstu valodas apakškomisijas darbība un konsultācijas);

1.5. Veicināt lībiešu valodas vitalitāti (vietvārdu standartizācija).

Resursi un ilgtspēja

2.4. Veidot stratēģisko infrastruktūru latviešu valodas digitalizācijai (faktiski Centrs iesaistīts sadarbībā ar KISC, bet ne pie korpusiem)

Centram deleģētie uzdevumi VVPP II

Sabiedrības līdzdalība un atbildība

3.1. Nodrošināt iespēju ikvienam pilnveidot latviešu valodas prasmi (konsultācijas valodas jautājumos);

3.3. Uzturēt institūciju līdzdalību un attīstīt sadarbību valsts valodas jomas pārvaldībā (te ietilpst gan Centra kontroles funkcija un tiesību aktu tulkošana, gan Sadarbība ar ES institūcijām un vietvārdu standartizācija, kā arī Latviešu valodas ekspertu komisija);

3.5. Veidot mērķtiecīgu saziņu ar sabiedrību par valodas lietojuma jautājumiem, iesaistīt jauniešus lingvistiskās vides veidošanā un latviešu valodas prestiža stiprināšanā (abas Centra rīkotās akcijas, sabiedriskie palīgi);

Valodas politikas darba virzieni

Tiesiskie (normatīvā bāze un kontrole, valsts pārvaldes iestāžu nodrošinājums)

Lingvistiskie (valodas resursu veidošana un pieejamības nodrošināšana visplašākajā šī vārda nozīmē)

Pedagoģiskie (valodas apguve)

Centrs sev deleģēto funkciju ietvaros pamatā aptver pirmo darba virzienu un nodrošina specifiskas funkcijas otrā virziena īstenošanā, kas saistītas ar Latviešu valodas ekspertu komisiju un tās apakškomisiju darbību, Nacionālās terminoloģijas portāla (<http://termini.gov.lv/>) uzturēšanu un tā satura papildināšanu, kā arī konsultācijas ES iestāžu tulkošanas dienestiem.

Daži būtiski jautājumi

- VVPP struktūra: analizējot paveikto atbilstoši esošajai struktūrai, rodas jautājums, vai agrākā struktūra (juridiskā statusa stiprināšana; izglītības politika; valodas zinātniska izpēte un attīstība; sabiedrības līdzdalība) nebija racionālāka un uzskatāmāka;
- VVPP īstenošana:
 - par darba samaksu Centra darbiniekiem, kas rada reālas grūtības personāla atlasē;
 - par maldīgo domu, ka lielu summu tērēšana valodas mācīšanai būtiski uzlabo situāciju (jābūt skaidrām mērķgrupām un nosacījumiem);
 - par finansēšanu projektu veidā tā vietā, lai nodrošinātu stabilu atbalstu valodas izpētei un terminoloģijas attīstībai.